

Ключевые слова: Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского, кооперирование, библиографическая запись, аналитико-синтетическая обработка документов, интегрированный отраслевой информационный ресурс.

N. Ye. Zorina

Analytical Processing of Articles From Scientific Collected Books and Organization of Electronic Catalogue on Cooperation Basis

In the article the possibility of cooperation between the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine and libraries of the educational network is investigated, concerning exchange or borrowing of analytical bibliographical records of articles from scientific collected books. The importance of such cooperation for formation of top-quality information resource of a modern scientific library is considered. The main problems and peculiarities of organization of exchange (borrowing) of analytical bibliographical records of articles from scientific collected books are considered.

Key words: the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, cooperation, bibliographic record, analytical and synthetical processing of documents, scientific collected books, integrated branch informational resource.

УДК 02(091)(450)"05"

В. Г. Мірошниченко,

*аспірант Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ТРАДИЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧНОГО ДОСВІДУ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ

У статті проаналізовано витоки сучасної бібліотечної справи, розкрито основні аспекти організації та діяльності бібліотеки Віварія Флавія Кассіодора, висвітлено її досвід роботи, який може бути корисним для сучасних бібліотек.

Ключові слова: *бібліотечна справа, Кассіодор, монастирська бібліотека, бібліотечний каталог, скриптор, лібрарій, антикварій.*

Постановка проблеми. У часи раннього Середньовіччя на базі перших монастирів Західної Європи створювалися новітні книгозбірні. Історично склалося, що саме система організації бібліотечної справи постантичної доби стала тим вихідним зразком, за яким побудована діяльність сучасних інформаційних центрів освіти.

Ці ранньосередньовічні заклади не лише зберегли до наших часів цінні книги та рукописи античного і ранньохристиянського періодів, але й стали потужним інформаційним джерелом формування європейської освітньо-наукової еліти. Важливість діяльності бібліотек визначено й на сучасному державному рівні, зокрема Законом України «Про національну програму інформатизації» [4], в якому підкреслено їхню роль у процесі формування нового інформаційного суспільства. Зважаючи на викладені вище аргументи, питання витоків бібліотечної справи наразі є **актуальним** та доцільним.

Аналіз наукових досліджень. *Теоретичною основою* нашого дослідження стали наукові доробки провідних вітчизняних та зарубіжних науковців. Окремі відомості, які стосуються діяльності бібліотеки Кассіодора, представлені у розвідках О. Г. Глухова [1], Б. Ф. Володіна, В. І. Уколової [5], П. П. Шкаренкова [6]. Проте спеціальних досліджень, в яких узагальнюється передовий досвід організації бібліотечної справи кассіодорівського Віварія, недостатньо.

Враховуючи проблематику теми, її науково-дослідне та практичне значення, автор ставить за **мету** визначити та розкрити головні аспекти організації та діяльності бібліотеки Віварія Флавія Кассіодора, проаналізувати її позитивний досвід роботи для його впровадження у діяльність сучасних бібліотек.

Основна частина. Епоха раннього Середньовіччя – складний та тривожний час в усіх аспектах життя та діяльності пересічної людини. Особливо для тих осіб, які намагалися у «лещатах» варварського світу відродити та пристосувати до тогочасних реалій систему освіти й виховання. Одним із перших новаторів цієї справи був відомий вчений та державний діяч Остготської держави Флавій Магн Аврелій Кассіодор, який після вдалої політичної кар'єри повністю присвятив своє життя інтелектуально-духовному розвитку своїх учнів, заснувавши на півдні Італії в 550 р. одну з перших монастирських общин Західної Європи – Віварій. У структурі цього закладу чітко виокремлювалися три частини: школа, скрипторій та бібліотека.

Особливу увагу привертають дві останні складові, оскільки якщо від школи тих часів мало що залишилося до наших днів, то монастирська бібліотека разом із скрипторієм не лише стали сховищем для рідкісних книг і рукописів античності та раннього Середньовіччя, але й слугували основою для формування вихідних положень сучасної організації бібліотечної справи. Підтвердженням цього є праця Кассіодора «Наставления в науках божественных и мирских» [3]. Відомий радянський дослідник закордонної бібліографії К. Р. Сімон підкреслював значення цього середньовічного дослідження, відзначаючи, що перша його частина фактично протягом п'яти століть «виконувала функцію посібника для комплектування бібліотек та була, говорячи сучасною термінологією, рекомендаційною бібліографією» для всього західноєвропейського науково-освітнього простору [1, с. 50]. Вищезгадана праця Кассіодора була біля витоків становлення ще одного обов'язкового компонента сучасної бібліотечної справи – бібліотечного каталогу. Фактично «Наставления в науках божественных и мирских» становили собою каталог першої середньовічної бібліотеки [1, с. 50]. Важко не погодитися з фактом, що саме за допомогою каталогів можна оперативної відшукати потрібну книгу, статтю, повідомлення. Таким чином, спрощується робота з підготовки до набуття нових знань. З іншого боку, актуальним наразі є висловлювання, що «розумний не той, хто все знає, а той, хто знає, де відшукати необхідну інформацію». Бібліотечний каталог сприяє цьому пошуку.

Продовжуючи думку, зауважимо, що засновник Віварія ввів у дію окремі правила управління бібліотекою та скрипторієм. Один із основоположних пунктів цих правил стосувався посади управляючого бібліотекою. Це місце доручалося одному з ченців – найчастіше самому настоятелю. Проте пізніше з'явилася особлива посада монастирського бібліотекаря. У його обов'язки входило утримання в порядку рукописів, складання описів та видача книг ченцям для читання. Для першої середньовічної бібліотеки був також характерним розподіл функцій між її працівниками. Увесь штат скрипторію та бібліотеки був поділений на три категорії: лібрарії (ті, хто займався власне

бібліотечною справою), антикварії (їхнє головне завдання полягало в збереженні рукописів) та скриптори (особи, які займалися переписуванням рукописів) [5, с. 122]. Окремі дослідники схильні вважати, що персонал бібліотеки та скрипторію доповнювала окрема категорія осіб, яка займалася брошуруванням рукописів.

Монастирська бібліотека Флавія Кассіодора справила великий вплив на сучасників своїми масштабами. Бібліотечні фонди пересічних монастирів раннього Середньовіччя налічували в кращому разі кілька десятків книг релігійного спрямування. Серед них – Священне писання, життя святих, твори отців церкви та книги для ведення церковних служб. Церква була найжорстокішим цензором і уважно стежила, щоб «заборонені» твори не проникали за стіни монастирів. Проте в бібліотеці Віварія вдалося зібрати винятково багатий та різноманітний репертуар. У ній дбайливо зберігалися кодекси християнських істориків Йосипа Флавія, Євсевія Кесарійського, Руфіна, Сократа Схоластика, Созомена, Феодорита. Значну частину бібліотеки становили твори великих язичників: філософів Платона, Арістотеля, Порфірія; медиків Теофраста, Гіппократа, Галена; математиків – Піфагора, Евкліда і Нікомаха; найбільших авторитетів у сфері риторики – Квінтіліана і Цицерона; астрономів – Птолемея; ерудитів – Варрона і Плінія Старшого; істориків – Тіта Лівія, Саллюстія і Светонія; поетів – Вергілія, Горация, Катулла і багатьох інших язичницьких авторів, авторитет яких Кассіодор ставив дуже високо, вважаючи вивчення їхніх праць обов'язковим для освіти християнина [2, с. 22].

Сучасна європейська й світова освітньо-наукова громадськість має бути вдячна основоположнику інтелектуальної традиції виховання, оскільки Кассіодору в умовах релігійного тиску (з 325 р. діяв так званий «Індекс» – документ, в якому були вказані книги, не дозволені церквою для читання, до яких належали й праці античних авторів, – *В. Г.*) вдалося зберегти і передати нащадкам значну частину античної літературної спадщини. Можливо, внесок Флавія Кассіодора в бібліотечну справу був би значно більшим, якби йому

разом із Папою Агапітом вдалося довести до кінця справу щодо заснування бібліотеки в Римі [6, с. 13].

У контексті характеристики бібліотечної справи монастиря слід відзначити вагомую роль скрипторію, який примножив фонд бібліотеки. Кассіодор навіть розробив методичні рекомендації «Про орфографію», в яких виклав основи праці скриптора. Ці рекомендації стали фактично інтелектуальним заповітом «останнього римлянина», в якому він наполягав на тому, щоб освіта та культура не були елітарними, а поширювалися серед широких верств населення [5, с. 123]. І книзі в цій справі відводилася і до нашого часу відводиться першочергова роль.

Висновки. З огляду на все вищезазначене можна зробити висновок, що сучасна система інформаційного забезпечення освітнього процесу зобов'язана історичному досвіду діяльності перших бібліотек Середньовіччя, зокрема бібліотеці Віварія, оскільки в її стінах не лише зберігся значний літературний спадок, а й були вироблені перші постулати організації та діяльності бібліотечних установ. Дана проблема не вичерпується тими працями, які наявні на сьогодні, і потребує глибшого вивчення.

Література

1. Глухов, А. Г. Судьбы древних библиотек : науч.-худож. очерки / Алексей Геннадиевич Глухов. – М. : Либерия, 1992. – 160 с.
2. Григорьева, И. Л. Интеллектуальные традиции европейской культуры (очерки истории образования). Ч. 1. Античность и раннее Средневековье : учеб. пособие / И. Л. Григорьева, Н. В. Салоников. – Великий Новгород : НовГУ им. Ярослава Мудрого, 2008. – 70 с.
3. Кассиодор, М. А. Сенатор. Наставления в науках божественных и мирских. Варии / М. А. Кассиодор // Знаменитые философы раннего и классического Средневековья / ред. Г. С. Александренков. – М. : ОЛМА ПРЕСС, 2003. – С. 98–196.
4. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 4 лют. 1998 р. № 74/98 // Відом. Верх. Ради України. – 1998. – № 27/28. – Ст. 181.
5. Уколова, В. И. Античное наследие и культура раннего средневековья (конец V – начало VI века) / Виктория Ивановна Уколова. – М. : Наука, 1989. – 381 с.
6. Шкаренков, П. П. Translatio imperii: Флавий Кассиодор и римская традиция в Остготской Италии / Павел Петрович Шкаренков // Новый ист. вестн. – 2005. – № 2 (13). – С. 4–20.

В. Г. Мирошниченко

Традиции европейского средневекового опыта библиотечного дела в современной системе обеспечения образования

В статье проанализировано истоки современного библиотечного дела, раскрыты основные аспекты организации и деятельности библиотеки Вивария Флавия Кассиодора, освещен опыт ее работы, который может быть полезен для современных библиотек.

Ключевые слова: библиотечное дело, Кассиодор, монастырская библиотека, библиотечный каталог, скриптор, либрарий, антикварий.

V. H. Miroshnychenko

Traditions of European Middle Ages Librarianship Experience in the Modern Education Provision System

The article deals with origins of the modern librarianship, reveals the main aspects of organization and activities of the library of Flavy Kassiodor's Vivary, its work experience, which can be of use for modern libraries.

Key words: librarianship, Kassiodor, cloister library, library catalogue, scriptor, library, antiquary.

УДК 37.013.75:347.77

М. В. Шефер,

руководитель социального образовательного проекта по повышению знаний в области экономики (SEPIKE) Кооперативного национального университета Баден-Вюртемберга (Германия)

ЭМПИРИЧЕСКАЯ ПЕДАГОГИКА ПРОТИВ ПЛАГИАТ-СКАНДАЛОВ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ОБЩЕСТВО

В статье рассмотрены составляющие и генезис эмпирической педагогики, часто встречающиеся случаи плагиата и реакция общества на это явление.

Ключевые слова: эмпирическая педагогика, плагиат в науке, искусстве, образовании, политике, диссертация, плагиат-санкции, лишение докторской степени.

Постановка проблемы. Современные тенденции развития систем образования и науки в различных государствах (как в Евросоюзе, так и на постсоветском пространстве) все больше и больше подвергаются критике из-за плагиат-скандалов. Недостаток высококвалифицированного критического